

KAMIL WALIGÓRA

Uniwersytet w Białymstoku

PROBLEMY SPOŁECZNOŚCI MIAST A WSPÓŁPRACA MIĘDZY CHINAMI I UNIĄ EUROPEJSKĄ

Abstract: Problems of Urban Communities and the Co-operation between China and the European Union. The article presents the development of the relations between China and the European Union at the level of urban policy. It begins with spatial and social analysis complemented by an attempt to identify the sources of dynamic process of urbanization in both China and the UE. Subsequently, the main problems of the cities in the EU and China are presented, suggesting areas of correlation. Another fragment shows the existing cooperation between China and the EU and possible directions of further cooperation in the field of urban policy.

Key words: China, city, European Union, urbanization.

Wprowadzenie

Każde państwo świata staje przed problemem zarządzania przestrzenią miejską. Ze względu na zróżnicowaną intensywność czynników odpowiedzialnych za występowanie trendów, takich jak urbanizacja, ekorozwój czy rewitalizacja, powstają odmienne podejścia do zarządzania miastami. Niezależnie od położenia geograficznego występują jednak pewne analogie problemowe, które pozwalają na podejmowanie współpracy w zakresie poszukiwania i wdrażania satysfakcjonujących rozwiązań.

Państwa członkowskie Unii Europejskiej (UE) prowadzą międzyrządową współpracę na rzecz obszarów miejskich. Jej wynikiem są m.in. dokumenty opracowane podczas posiedzeń ministrów, takie jak Karta Lipska [www 6] czy Deklaracja z Toledo [www 3]. Wymiana doświadczeń z obszaru polityki miejskiej między Chinami a Unią Europejską rozpoczęła się już kilkanaście lat temu. Od 2009 r. można mówić o jej intensyfikacji. W 2012 r. zorganizowano pierwsze forum miast UE – Chiny. Ostatecznie doszło do podpisania umowy o wzajemnej współpracy i wymianie doświadczeń podczas Dni Otwartych Miast i Regionów 2013 r. w Bruksel-

li. Jest to sygnał świadczący o podobieństwach w zakresie problemów mieszkańców miast z różnych części świata.

Celem opracowania jest wskazanie analogii problemowych między miastami w Unii Europejskiej (UE) i Chińskiej Republice Ludowej (ChRL), a tym samym określenie obszarów, w ramach których wskazana byłaby silniejsza współpraca. Cel zostanie osiągnięty w wyniku przeglądu zagadnień tematycznych, poczynając od określenia badanych podmiotów, prezentację kształtowania relacji UE-Chiny, wskazanie najistotniejszych problemów dotyczących chińskie i unijne strefy zurbanizowane. Ostatecznie autor zasugeruje kierunki przyszłej kooperacji, która mogłaby przyczynić się do poprawy warunków życia społeczności miejskich w kolejnych dekadach.

W Unii Europejskiej podstawową i nadrzędną zasadą obowiązującą w trakcie prac nad kształtowaniem przestrzeni miejskiej jest zrównoważony rozwój [www 7]. W sprawozdaniu „Miasta przyszłości” [www 8] zebrano zasady europejskiego modelu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Europejskie miasta powinny być: miejscem zaawansowanego postępu technicznego, platformami procesu demokratycznego, dialogu kulturowego i różnorodności kulturowej, miejscami rewitalizacji przyrodniczej, ekologicznej i środowiskowej oraz motorami wzrostu gospodarczego. W bieżącej dekadzie władze poszczególnych państw mają dbać o to, aby obszary miejskie rozwijały się w jeszcze bardziej zrównoważony sposób [Komunikat Komisji... 2014].

W Chinach podstawowym dokumentem kształtującym politykę miejską jest *National New-type Urbanization Plan (2014–2020)* [www 16]. Utrzymanie tempa urbanizacji jest kluczowym celem władz. Widoczne jest jednak coraz większe zainteresowanie pewnym wyważeniem między wzrostem PKB a polityką miejską i celami mieszkańców miast. Warto więc zastanowić się nad źródłami problemów miast w UE i ChRL oraz przyjrzeć się podejściom do ich rozwoju.

1. Charakterystyka i historia urbanizacji miast w Chinach i UE

Intensywny i ekstensywny rozwój miast w ostatnich dekadach XX w. i na początku XXI w. doprowadził do ukształtowania miejskiego stylu życia [Szczepański, Jałowiecki 2002, s. 104] – wytworzenia podobieństw między tak odległymi geograficznie, kulturowo i politycznie tworami, jak UE i ChRL. Pewne problemy, chociaż bardzo często posiadające różne źródła, są zbieżne zarówno dla miast europejskich, jak i chińskich.

Unia Europejska, licząca w 2014 r. ok. 512 mln osób i składająca się z 28 państw to obszar zróżnicowany i silnie zurbanizowany [Komunikat Komisji... 2014] Znacznie lepiej rozwinięte są państwa znajdujące się w zachodniej części UE. Wschodnia część UE i państwa znajdujące się w niewielkiej odległości/graniczące z Federacją Rosyjską lub z którąś z republik postradzieckich cechują się niższym poziomem

rozwoju i przeważnie większym rozproszeniem przestrzennym ludności. Średnio w UE przypada 115 osób/km², a wskaźnik urbanizacji oscyluje na poziomie 72% (najwyższy w Belgii – ok. 97%, najniższy w Rumunii – ok. 53%) [*Eurostat Regional Yearbook 2013*].

Chiny to kraj, którego ludność przekracza 1,34 mld osób. Składa się z dwudziestu dwóch prowincji, pięciu regionów autonomicznych i czterech miast wydzielonych (Pekin, Szanghaj, Tiencin, Chongqing). W Chinach jest kilkaset aglomeracji miejskich z liczbą ludności przekraczającą 1 mln. Rozmieszczenie populacji jest bardzo nierównomierne; ok. 95% mieszkańców koncentruje się we wschodniej części kraju na ok. 35% powierzchni Chin. Ludność koncentruje się w dorzeczach dużych rzek lub na wybrzeżu. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 139 osób/km². Najgęściej zaludnione są delty Jangcy i Rzeki Perłowej (ok. 800 osób/km²), równina Chengdu oraz nadmorska część prowincji Fujian (ok. 200 osób/km²). Najsłabiej zaludnionym obszarem jest Wyżyna Tybetańska (ok. 1 osoba/km²) [*China Statistic Yearbook 2012*]. Tak duże zróżnicowanie przestrzenne ludności utrudnia stosowanie zunifikowanej polityki miejskiej w ChRL.

Poszukując źródeł polityki miejskiej, należy zwrócić uwagę na otoczenie, a w nim na występujące procesy stale modyfikujące styl życia człowieka i rzeczywistość społeczno-gospodarczą. Zauważyć należy, że urbanizacja to proces koncentracji ludności w punktach przestrzeni geograficznej [Węgleński 2002, s. 275–276], głównie na obszarach miejskich, określający także wzrost liczby ludności miejskiej i jej udziału w liczbie ludności danego obszaru, dzięki czynnikom społeczno-kulturowym, demograficznym i ekonomicznym [Węclawowicz 2003, s. 62]. Urbanizacja oznacza również rozwój przestrzeni miejskiej w ekstensywny i ekspansywny sposób oraz zmianę stylu życia na miejski w innych obszarach. W ten sposób powstaje charakterystyczny zestaw czynników tworzących pewną spójność mieszkańców danego obszaru wchodzących z dużą intensywnością we wzajemne, dobowe interakcje, w dużej mierze coraz bardziej współzależnych od siebie. Urbanizacja jest więc procesem, który wymusił powstanie, modyfikację, a wraz z nasileniem – większą dbałość o politykę miejską. Procesy urbanizacyjne są aktywatorem decyzji i działań podejmowanych przez władze UE i ChRL odnośnie do miast.

Zarówno w przypadku Unii Europejskiej, jak i Chin impulsem zmian urbanizacyjnych było uprzemysłowienie prowadzące do bogacenia się ludności [Manson *et al.* 1984]. W Europie był to XIX i początek XX w., a w Chinach okres po II wojnie światowej. Wzrost zapotrzebowania na pracę ludzką w miastach oraz ograniczone możliwości zarobkowania na wsi czy późniejsze wypieranie pracy ludzkiej w wyniku mechanizacji rolnictwa [Pawlak 2010] spowodowały migrację ludności do miejsc lokowania fabryk. Tam powstawały nowe strefy mieszkalne i usługowe. Kształtował się nowy rynek, na którym znajdowali zatrudnienie kolejni osadnicy. Te procesy przenikały się i utrwały w kolejnych dekadach, prowadząc do powstania dzisiejszych miast.

W Unii Europejskiej jest ok. 20 miast, w których liczba ludności przekracza milion mieszkańców. Po uwzględnieniu obszarów metropolitalnych liczba ta mieści się w przedziale 60–70 takich skupisk. Największym miastem w UE jest Londyn liczący ponad 7 mln obywateli [www 14]. Obecnie w unijnych miastach i na przedmieściach mieszka ok. 359 mln osób – 72% wszystkich mieszkańców UE. Chociaż tempo transformacji uległo spowolnieniu, udział ludności miejskiej nadal wzrasta i do 2050 r. prawdopodobnie osiągnie ponad 80% [Komunikat Komisji... 2014].

Unia Europejska charakteryzuje się bardziej policentrycznymi i mniej skoncentrowanymi strukturami miejskimi niż USA i Chiny. Posiada zaledwie dwie duże aglomeracje (Paryż i Londyn), wiele regionów wielkomiejskich, gęste sieci małych i średnich miast oraz obszary o bardzo niewielu ośrodkach miejskich. Jej strukturę miejską można opisać jako połączenie ważnych ośrodków miejskich i policentrycznych struktur miejskich oraz rozproszonej urbanizacji. Coraz częstszym zjawiskiem w Europie jest pojawianie się policentrycznych regionów wielkomiejskich, które są sieciami średnich i małych miast bez prawdziwej bazy funkcjonalnej i politycznej [Balducci 2014].

W Chinach już ponad 160 miast ma milion mieszkańców [www 13]. Szanghaj, Pekin i Hong Kong to największe miasta ChRL. Miasta te, zależnie od sposobu liczenia (miasto centralne lub miasto wydzielone) liczą od 6–7 mln do ponad 20 mln (Szanghaj) mieszkańców. Chiny to kraj, w którym megaprocesy zmieniają znaczenie polityki miejskiej. Należy jednak zauważyć, że ChRL to przede wszystkim wielkie aglomeracje i małe miasteczka. Problem stanowi brak sieci stref zurbanizowanych w prowincjach (kilku miast „milionowych”). Poza stolicą występują jedynie rozproszone miasteczka powstałe wskutek rozrastania się wsi.

ChRL jest przykładem dynamizacji urbanizacji w wyniku wzrostu roli przemysłu. Szczególnej dynamiki proces ten nabrał w momencie szybkiej industrializacji i promocji chińskiego eksportu [Honglin, Song 2001]. W Chinach, między 1949 r. a 2009 r. liczba osób mieszkających w miastach wzrosła z 58 do 622 mln, a odsetek ludności zurbanizowanej wzrósł z 10,6% do 46,6% całej populacji. Postęp urbanizacji w Chinach przyspieszył po reformie gospodarczej [Kamal-Chaoui *et al.* 2009]. W odpowiedzi na zachodzące zmiany, partia rządząca wdrożyła strategię urbanizacji w okresie 10-tego Planu Pięcioletniego, co jeszcze przyspieszyło te procesy. W latach 2000–2009 poziom urbanizacji Chin wzrósł z 36,2% do 46,6%, z rocznym wzrostem 1,15%. W 2011 r. Chiny przekroczyły symboliczny próg rozwoju miast, w którym liczba ich mieszkańców stanowiła połowę populacji kraju [www 2]. Pod koniec 2012 r. Chiny posiadały całkowitą populację miejską na poziomie 52,6% ogółu. Tak szybka ekspansja wiązała się z licznymi problemami i eskalacją już istniejących w zmieniającej się przestrzeni miejskiej.

2. Kluczowe problemy chińskich i europejskich miast

Rozwój europejskich metropolii, mimo nasilenia procesów migracyjnych w ostatnim wieku, odbywał się relatywnie długo. To spowodowało, że w wielu miastach można zaobserwować przestrzenie o bardzo różnym nasyceniu budownictwem mieszkalnym, usługowym czy produkcyjnym. Stare europejskie metropolie, takie jak Londyn, Paryż czy Wiedeń mogą poszczycić się obszarami zielonymi z licznymi zabytkami i dobrami kulturalnymi, stanowiącymi źródło tradycji, tworzącymi „serce” lub „duszę miasta” [Krupa-Kuśnierz, Krupa 2008]. Duże zróżnicowanie przestrzenne zabudowy miejskiej, wzrost dochodów ludności i zmieniające się oczekiwania odnośnie do przestrzeni prowadziły do rozlewania się i przenikania stref: miejskiej i wiejskiej [Mania 2008]. Obecnie coraz więcej miast europejskich boryka się z dezurbanizacją i kontrurbanizacją. Prowadzi to do problemów z infrastrukturą i wzrostu kosztów jej utrzymania [*Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*]. Mieszkańcy większych miast coraz częściej wybierają życie w znacznie mniejszych skupiskach ludzkich na obrzeżach dużych miast, co prowadzi np. do problemów komunikacyjnych. Efektem tego jest także wzrost zapotrzebowania na usługi publiczne w strefach oddalonych od centrum [Staszewska 2012].

W Chinach nadal dominuje hiperurbanizacja. Rosnąca liczba ludności w miastach wymaga, podobnych jak w Europie usług publicznych. Zmieniający się model gospodarczy w Chinach – wzrastające znaczenie konsumpcji wewnętrznej, w połączeniu z bogaceniem się społeczeństwa najprawdopodobniej przesunie ciężar przyrastania miast do stref podmiejskich. Chiny w kolejnych dekadach będą musiały zaplanować i zabezpieczyć migrację ludności z miast do obszarów przyległych. Procesy te będą analogiczne do tych, które występują w UE. Jest to wynikiem przede wszystkim podobnych wzorców konsumpcyjnych i oczekiwań na pewnym poziomie dochodów.

Problemem wymagającym rozwiązania zarówno w przypadku chińskich, jak i europejskich miast jest nadmierna, niezrównoważona zabudowa. W ostatnich dziesięcioleciach deweloperzy w Europie (podobnie jak w USA) nadmiernie rozprzestrzeniali zabudowę mieszkaniową i biurową. W Chinach, w pierwszych latach XXI w. Komunistyczna Partia Chin w kilkuletnich planach rządowych umieściła jako priorytet utrzymanie tempa urbanizacji w kolejnej dekadzie¹. Budownictwo w tym przypadku, przynajmniej teoretycznie, okazuje się niezbędne. Niestety jest zarazem elementem wykorzystywanym przez włodarzy miast skupionych na realizacji założeń odnośnie do wzrostu PKB („miernik osiągnięć”) i własnym interesie (korupcja) [*Easy... 2013*]. Skutkiem przestrzennego niedopasowania budownictwa

¹ Chińskie władze założyły, że do 2020 r. tereny zurbanizowane powinno zamieszkiwać ok. 60% wszystkich obywateli (w 2014 r. było to ok. 53,7% mieszkańców). W 2035 r. 70% populacji ma zamieszkiwać miasta.

do potrzeb mieszkańców są miasta, których stopień zasiedlenia gotowych nieruchomości jest kilku- lub kilkunastoprocentowy, np. Zhengzhou czy Chenggong. Już w 2010 r. Chiny dysponowały 64 mln pustych mieszkań [www 19]. Niestety obecne ceny mieszkań uniemożliwiają ich zakup – to samo ma miejsce w wielu europejskich miastach. Efektem takiej polityki (albo jej braku) są wysokie koszty utrzymania przestrzeni miejskiej, które obarczają lokalne budżety. Europejska (a przede wszystkim hiszpańska) „bańka na rynku nieruchomości” powinna być nauczką, jak nie prowadzić polityki w przypadku budownictwa [Kowada, Lipczak 2013].

Nadmierna imigracja do miast zarówno obywateli danego Kraju, jak i obcokrajowców powoduje liczne problemy. Do podstawowych zaliczyć można ograniczony dostęp do dóbr publicznych (liczba nieodpowiadająca realnym potrzebom). Poza tym, w wielu przypadkach infrastruktura medyczna, edukacyjna czy socjalna nie jest w stanie obsłużyć mieszkańców miast. Problem ten dotyczy zarówno UE, jak i Chin. Jednak to w ChRL jest on szczególnie dotkliwy ze względu na restrykcyjną politykę meldunkową – „hukou” [Wing, Buckingham 2008].

W miastach europejskich i chińskich problem stanowią powstające obszary biedy, które zamieszkują (przeważnie nielegalnie) obywatele państw spoza UE lub (w ChRL) mieszkańcy obszarów wiejskich bez prawa do zmiany miejsca zameldowania. Wywołuje to napięcia społeczne ze względu na znaczny odsetek osób niepracujących oraz zwiększa aktywność służb publicznych. Zagrożenie stanowią budynki powstające bez odpowiedniego nadzoru i niespełniające norm sanitarnych i bezpieczeństwa. Lokale opuszczone często zamieszkiwane są nielegalnie, stają się siedliskami przestępczości [www 17].

Zmniejszająca się liczba miejsc pracy jest problemem, który zagraża ciągłości istnienia miast. Wzrost roli sektora usług IT i spadek przemysłu w UE przyczynia się do zmniejszenia zapotrzebowania na pracę ludzką. Poza tym światowy kryzys gospodarczy początku XXI w. unaocznia problem niskiej konkurencyjności kosztowej przemysłu europejskiego. To prowadzi do spadku dochodów lokalnych.

Ludność o skrajnie niskich dochodach zamieszkuje również miasta w ChRL. Mimo dynamicznego wzrostu gospodarki ONZ szacuje, że ok. jedna czwarta ludności miejskiej żyje w warunkach skrajnego ubóstwa. Miasta europejskie mają znacznie lepsze wyniki w zakresie rozwiązywania problemów socjalnych [Report... 2013], co zachęca władze Chin do podejmowania współpracy i pozyskiwania skutecznych rozwiązań.

W wyniku występowania powyższych problemów oraz niedostatków w zakresie polityki miejskiej, miasta mają zróżnicowane problemy z zapewnieniem odpowiednich warunków sanitarnych, jakości wody i powietrza. Wzrost liczby pojazdów mechanicznych i nadmierna konsumpcja nie sprzyjają poprawie warunków życia. Jest to widoczne w największych europejskich metropoliach, takich jak Rzym, Paryż czy Bruksela. W rankingach dotyczących czystości powietrza stolice europejskich państw są jednak w ścisłej światowej czołówce [Air Quality... 2013].

Dynamika urbanizacji w ChRL była na tyle silna, że niektóre miasta powstawały w przypadkowy i rozrastały się w nieuporządkowany, niekontrolowany sposób. Przykład stanowi stolica Chin – Pekin – w którym tylko na przestrzeni pięćdziesięciu lat (1950–2000) liczba ludności wzrosła prawie czterokrotnie. Doprowadziło to do obniżenia jakości życia mieszkańców. Większość chińskich miast boryka się z problemem smogu, który przykrywa przez większość doby strefę miejską [www 1]. Nie pomagają ograniczenia użytkowania pojazdów mechanicznych (np. aukcje/losowania tablic rejestracyjnych) oraz zakazy ruchu w wielu strefach². Należy zauważyć, że efekty utrzymywania się takiego stanu są bardzo kosztowne dla chińskiego społeczeństwa – w niektórych regionach jest to od 2% do nawet 10% PKB [Aunan *et al.* 2009]. Całkowite koszty degradacji środowiska są jednak znacznie wyższe i będą ponoszone jeszcze przez wiele pokoleń [*Cost of Pollution...* 2007].

Problemem chińskich i europejskich miast są zatory komunikacyjne. W ChRL mimo rozbudowy infrastruktury, m.in. budowy dróg szybkiego ruchu nad budynkami mieszkalnymi czy likwidacji całych osiedli pod nowe węzły komunikacyjne problem pozostaje nierozwiązany [www 22]. Należy jednak przyznać, że w rankingach najbardziej zakorkowanych miast w czołówce znajdują się stolice państw położonych w Europie [www 12, www 20]. UE planuje nadal inwestować w projekty infrastrukturalne zgodne z wieloletnimi planami, np. TEN-T [Adamiec 2012]. Obecnie w wielu dokumentach unijnych podkreślane są uboczne efekty zwiększonego ruchu drogowego w miastach, w tym: spadek bezpieczeństwa, zanieczyszczenie powietrza, stres (m.in. w wyniku zwiększonego hałasu), a nawet otyłość [Laconte 2008].

Kolejny problem to jakość i ilość wody pitnej. Mieszkańcy miast europejskich nie mają większych problemów z dostępnością do wody. Niestety jej jakość nie zawsze jest odpowiednia. Natomiast chińskie miasta, szczególnie te największe oraz te położone na obszarach pustynnych i w lokacjach przemysłu mają problemy z dostawami wody pitnej. Infrastruktura odpowiedzialna za dostarczanie wody jest zbyt wolno modyfikowana, aby zapewnić pełną dostępność przestrzenną i ciągłość dostaw. Woda jest sprowadzana z coraz większych odległości, np. władze Pekinu planują w najbliższych latach budowę stacji odsalania wody morskiej i jej transport z leżącego prawie dwa tysiące kilometrów od stolicy Jangcy [www 18].

To tylko wybrane problemy, które dotyczą mieszkańców miast w ChRL i UE. Rozwój metropolii w dobie globalizacji zachęca do nawiązywania współpracy. Taka współpraca w ostatnich latach staje się również udziałem Europy i Azji.

² W Chinach w 2014 r. w sześciu miastach obowiązują przepisy regulujące liczbę rejestracji pojazdów i są to: Pekin, Szanghaj, Guiyang, Tianjin, Guangzhou, Hangzhou.

3. Historia, zakres i efekty dotychczasowej współpracy miast chińskich i unijnych

Mnogość problemów dotyczących metropolie na całym świecie zachęca do wymiany doświadczeń. Coraz lepsze stosunki UE z gospodarczym mocarstwem, jakim jest ChRL sprawiła, że podjęto prace zmierzające do formalnego utrwalenia współpracy.

Pierwszy szczyt UE – Chiny miał miejsce w Londynie w 1998 r. Kolejne były organizowane corocznie na zmianę w Pekinie i odpowiednio stolicy państwa, które sprawowało prezydencję w UE [www 11]. 16. szczyt odbył się w 2013 r. w Pekinie i dotyczył m.in. urbanizacji i dobrego zarządzania publicznego. W spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciele instytucji reprezentujących unijnych i chińskich burmistrzów, lokalnych decydentów, urbanistów, biznesu i organizacji pozarządowych celem wymiany doświadczeń dotyczących zrównoważonych, zintegrowanych i efektywnych rozwiązań.

Podczas wzajemnych spotkań dochodzi do wymiany informacji nt.: tworzenia „miast inteligentnych”, przedstawiane są dobre praktyki sposobów monitorowania jakości powietrza, udziału społeczeństwa w kształtowaniu polityki miejskiej, tworzenia sieci miast, budowania „zielonych miast”, czy wykorzystania nowych technologii. Omawiane są m.in. możliwości nawiązania współpracy w ramach kolejnych przestrzeni polityki miejskiej. Na następnych spotkaniach mają być omawiane kwestie związane z kształtowaniem przestrzeni miejskiej i wiejskiej, mobilnością mieszkańców, ekologicznym transportem, efektywnością energetyczną i niskoemisyjnością już istniejącego przemysłu, ochroną klimatu czy wzajemnymi inwestycjami [www 5].

Oprócz powyższych powstają również „mosty wymiany informacji” między poszczególnymi instytucjami, np. Komitetem Regionów UE a przedstawicielami miast ChRL. Zainteresowanie przedstawicieli europejskich instytucji rozwiązaniami chińskich miast jest relatywnie duże. Świadczy o tym m.in. brak miejsc na otwartych spotkaniach, w których biorą udział przedstawiciele z ChRL (np. podczas *Open Days 2013*) [www 9].

W 2012 r. w Brukseli odbyło się pierwsze Forum Burmistrzów i Prezydentów Miast Unii Europejskiej i Chin. Podstawowym celem realizacji takiego forum była bezpośrednia potrzeba wymiany informacji nt. doświadczeń w zakresie rozwoju miast. Mimo różnic możliwe jest porównywanie problemów i wyzwań, jakie stoją przed władzami miast zlokalizowanych w Chinach i Unii Europejskiej [www 4]. Takie spotkania są więc nieodzowną częścią kształtowania relacji, które przenoszą się na np. na szczebel lokalny.

Bezpośrednim efektem szczytów, w których uczestniczą przedstawiciele władz regionalnych i lokalnych są umowy o współpracy. Po spotkaniu w Pekinie w 2013 r. dwanaście chińskich miast zdecydowało się na podpisanie porozumień o współpracy z różnymi miastami i organizacjami Unii Europejskiej. Mają one dotyczyć w szczególności planowania rozbudowy miast i zarządzania nimi, ich przemysłowej transformacji i działań nakierowanych na ochronę środowiska. Do rozwoju procesami zarządzania miastami mają być włączone branże przetwarzania danych i systemów koordynacji funkcjonowania procesów [www 15]. Włodarze europejskich miast coraz częściej

poszukują inwestorów w Azji. Możliwość nawiązania współpracy z przedstawicielami chińskich samorządów to pierwszy krok do zachęcenia lokalnych przedsiębiorców inwestowaniem w UE.

Podsumowanie

Na ostatnim forum miast pn. *Cities 2014* stwierdzono, że nowe unijne przepisy, które miały kształtować rozwój stref zurbanizowanych nie sprawdziły się. Program rozwoju miast powinien zapewnić metody rozwiązywania największych problemów, z jakimi zmagają się miasta oraz propagować najlepsze rozwiązania w zakresie rozwoju miast i aglomeracji [www 10]. To również jest celem współpracy między UE a Chinami.

„Urbanizacja jest rzeczywistością krajów rozwiniętych, wielką nadzieją krajów ubogich – równocześnie – jest największym globalnym wyzwaniem naszego wieku” [Kowalewski 2005, s. 123]. Znaczenie współpracy w zakresie kształtowania polityki miejskiej i rozwiązywania problemów jest więc niepodważalne. Miasta stają się obecnie miejscami nie tylko pracy i egzystencji, ale również obszarami tworzenia wartości materialnych i niematerialnych, centrami kultury, terytoriami budowy kontaktów i więzi międzyludzkich. To one bardzo często stają się źródłem tożsamości społecznej. Zarazem w miastach pojawiają się liczne problemy i stawiane są wyzwania przed osobami, które kształtują i zarządzają przestrzenią.

Chińskie i europejskie miasta dotyka wiele problemów, których źródłem jest niedoskonałość realizowanej polityki. Dynamiczna urbanizacja (prawie dwukrotnie szybsza niż światowy przyrost ludności) doprowadziła do nie zrównoważonego wzrostu (urbanizacji, suburbanizacji, dezurbanizacji), degradacji środowiska, niedostatku w zakresie dostępu do mediów, usług publicznych.

Globalizacja jest procesem złożonym i wielowymiarowym, który prowadzi do koncentracji ludności w miastach [Magier 2009, s. 50]. Ten trend skutkuje narastaniem problemów, które wymagają przygotowania długofalowych strategii ich rozwiązywania i podjęcia się realizacji zintegrowanych planów działania. Źródłem tych ostatnich powinna być elastyczna polityka miejska, korzystająca z najlepszych światowych rozwiązań.

Wymiana doświadczeń między państwami uznawanymi za zamożne (na podstawie PKB *per capita*), czyli np. Unią Europejską a państwami uboższymi, ale dynamicznie się rozwijającymi, w których zachodzą silne procesy urbanizacyjne (np. Chiny) jest więc nieodzowna. UE zależy na propagowaniu dobrych praktyk, wynikających z wielowiekowego doświadczenia w urbanizacji, jak również na pozyskaniu ciekawych i innowacyjnych rozwiązań od partnera, który może poszczycić się największą liczbą wielomilionowych miast na świecie. Chiny poszukują rozwiązań, które mogą pozwolić uchronić się przed niekontrolowaną urbanizacją prowadzącą do problemów z bezpieczeństwem, ochroną środowiska czy dostępem do mediów.

Przykładem takich zaniedbań są np. brazylijskie *favele*. Tak więc dwustronna współpraca jest nieodzownym elementem rozwoju azjatyckiego mocarstwa. Mimo historycznych różnic w powstawaniu miast problemy pozostają te same. To zachęca do podejmowania rozmów o przyszłości aglomeracji zarówno w Azji, jak i w Europie.

Literatura

- Adamiec J., 2012, *Transeuropejskie sieci transportowe*. Studia BAS, nr 4(32).
- Air Quality in Europe 2013 Report*, European Environment Agency, nr 9/2013, Publications Office of the European Union, Luksemburg-Kopenhaga, 2013.
- Aunan K., Lindhjem H., Seip H. M., Vennemo H., 2009, *Environmental Pollution in China: Status and Trends*. Review of Environmental Economics and Policy, 3(2).
- Balducci A., 2014, *Why We Need a European Urban Agenda*. PE, Milan.
- China Statistic Yearbook 2012*, Beijing, 2013.
- Cost of Pollution in China. Economic Estimates of Physical Damages*, The World Bank, Washington D.C., 2007.
- Easy of Doing Business 2013*, World Bank.
- Eurostat Regional Yearbook 2013*, Luxemburg, 2014.
- Honglin Z. K., Song S., 2001, *Promoting Exports: the Role of Inward FDI in China*. "China Economic Review", t. 11, wyd. 4.
- Kamal-Chaoui L., Leman E., Rufeï Z., 2009, *Urban Trends and Policy in China*. OECD Regional Development Working Papers, nr 1.
- Komunikat komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-społecznego i Komitetu Regionów. Miejski Wymiar Polityki UE – Kluczowe elementy agendy miejskiej*, Komisja Europejska, Bruksela, 18.07.14, COM(2014), 490 final.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, MRR, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z 13 grudnia 2011, Monitor Polski z 27 kwietnia 2012, poz. 252.
- Kowada C., Lipczak A., 2013, *Iberyjska lekcja*. „Tygodnik Polityka”, nr 2891.
- Kowalewski A. T., 2005, *Rozwój zrównoważony w procesach urbanizacji*. „Nauka”, nr 1, s. 123.
- Krupa-Kuśnierz D., Krupa M., 2008, *Średniowieczny rynek jako „serce miasta”*. „Czasopismo Techniczne A”, z. 3–A, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- Laconte P., 2008, *Towards Sustainability in European Cities. Contrast's between the Overall Effects of European Union Policies and Achievements at the Level of Individual Cities*. "Towards Sustainability in European Cities", ISOCARP-REVIEV 08.
- Magier M., 2009, *Modne słowo „globalizacja”*. Krytyczny przegląd definicji. „Athenaeum, Polskie Studia Politologiczne”, nr 21, s. 50.
- Mania W., 2008, *Współczesne transformacje i zagrożenia krajobrazów małych miast*. „Zarządzanie Krajobrazem Kulturowym”, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego Nr 10, Sosnowiec.
- Manson D., Howland M., Peterson G., 1984, *The Effect of Business Cycles on Metropolitan Suburbanization*, „Economic Geography”, nr 60.
- Pawlak J., 2010, *Rola mechanizacji w rozwoju rolnictwa*. „Roczniki Nauk Rolniczych”, Seria G, T. 97, z. 2.

- Report on the World Social Situation 2013*, United Nations, New York, 2013.
- Szczepański M., Jałowiecki B., 2002, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*. Scholar, Warszawa, s. 104.
- Staszewska S., 2012, *Przekształcenia urbanistyczne osiedli wiejskich strefy podmiejskiej dużego miasta*. „Barometr Regionalny” nr 4(30).
- Węclawowicz G., 2003, *Geografia społeczna miast*. PWN, Warszawa, s. 62.
- Węgleński J., 2002, *Urbanizacja*, [w:] *Encyklopedia socjologii*. PWN, Warszawa, s. 275–276.
- Wing Chan K., Buckingham W., 2008, *Is China Abolishing the Hukou System?* “The China Quarterly”, t. 195.
- [www 1] www.aqicn.org, [dostęp: 17.08.2014].
- [www 2] <http://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS>, [dostęp: 14.08.2014].
- [www 3] <http://www.eukn.org/dsresource?objectid=165782>, [dostęp: 27.08.2014].
- [www 4] http://ec.europa.eu/energy/international/bilateral_cooperation/china/china_en.htm, [dostęp: 6.08.2014].
- [www 5] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1099_en.htm, [dostęp: 3.08.2014].
- [www 6] http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf, [dostęp: 28.08.2014].
- [www 7] http://ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm, [dostęp: 12.08.2014].
- [www 8] http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/conferences/citiesoftomorrow/index_en.cfm, [dostęp: 29.08.2014].
- [www 9] http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/od2013/main_programme.cfm, [dostęp: 11.08.2014].
- [www 10] http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/urban2014/doc/report_cities_of_tomorrow_2014.pdf, [dostęp: 1.09.2014].
- [www 11] http://eeas.europa.eu/china/summits_en.htm, [dostęp: 3.08.2014].
- [www 12] <http://www.ekonomia.rp.pl/artykul/1127573.html>, [dostęp: 18.08.2014].
- [www 13] http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_cities_in_China_by_population, [dostęp: 11.07.2014].
- [www 14] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_statistics_at_regional_level/pl#Wi.C4.99cej_informacji_z_Eurostatu, [dostęp: 20.08.2014].
- [www 15] http://www.gochina.gov.pl/Aktualnosci/20140618/Opracowanie_Program_urbanizacji_w_ChRL, [dostęp: 29.07.2014].
- [www 16] http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-03/16/c_133190495.htm, [dostęp: 20.08.2014].
- [www 17] http://polish.ruvr.ru/2012_10_24/Francja-imigraci/, [dostęp: 10.08.2014].
- [www 18] <http://www.psz.pl/Leszek-Sobkowiak-Wielkie-problemy-wielkiego-kraju-czyli-gospodarowanie-woda-w-Chinach>, [dostęp: 11.08.2014].
- [www 19] <http://www.stats.gov.cn/english/>, [dostęp: 11.08.2014].
- [www 20] http://www.tomtom.com/en_gb/trafficindex/, [dostęp: 28.08.2014].